sobota, 08.11.2025

Z dziejów farnej parafii w Płocku

Pierwsza parafia płocka istniała przy kolegiacie św. Michała. Niemal przez 600 lat była jedyną parafią dla płockiej społeczności. Przy kolegiacie św. Michała w 1180 r. została założona szkoła. Jest ona najstarszą, nieprzerwanie istniejącą w tym samym miejscu szkołą w Polsce (Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego).

Biskup Płocki Klemens w połowie XIV w. przeniósł parafię z kolegiaty do nowo zbudowanego w 1356 r. kościoła pw. św. Bartłomieja Apostoła, ufundowanego przez króla Kazimierza Wielkiego. Kościół był jednonawową budowlą gotycką. Zgodnie z tradycją budownictwa sakralnego, jako świątynia orientowana, ołtarz główny miał skierowany na wschód, czyli znajdował się od strony ratusza, a wejście główne od strony Wisły, przy dawnej ulicy Nadwiślańskiej. Świątynia przez trzysta lat przeżywała swoją świetność jako budowla gotycka, potem przebudowywana otrzymała elementy renesansowe, aby ostatecznie przyjąć wystrój barokowy.

Autorem renesansowej przebudowy w 1540 r. był Jan Baptysta Wenecjanin. W XV i XVI w. do nawy kościoła dobudowano wieniec 5 kaplic, fundowanych przez mieszczan płockich. W tym okresie świątynia była wyposażona w 22 ołtarze.

Po wojnach szwedzkich (początek XVIII w.) kościół był bardzo zniszczony. Biskup Płocki Andrzej Stanisław Kostka Załuski przeniósł w 1732 r. kolegiatę do kościoła św. Bartłomieja. Fundusze uzyskane z przeniesienia kolegiaty i kapituły przeznaczono na przebudowę kościoła św. Bartłomieja. Prace trwały w latach 1740-1770. Rozebrano wszystkie boczne kaplice, zmniejszono liczbę ołtarzy do siedmiu, oddzielono dzwonnicę od świątyni. W latach 1760-1775 zmieniono orientację kościoła, dawne prezbiterium zamieniono na fronton kościoła. Taki stan z niewielkimi zmianami przetrwał do chwili obecnej. Na strychu zachowały się górne fragmenty ostrołukowych okien prezbiterium, a w 2007 r. odkryto pierwotny portal zachodni świątyni.

W 1819 r. nastąpiła kasata kolegiaty i kapituły. W 1856 r. w farze umieszczono ołtarz główny z płockiego kościoła pw. św. Wojciecha. Wykonany z czarnego marmuru dębnickiego ołtarz został

zaprojektowany przez architekta Mateo. W 1884 r. powstały: nowa murowana dzwonnica i plebania. Polichromię wnętrza, według projektu Władysława Drapiewskiego, w latach 1939-1943 wykonali bracia Jędrzejewscy.

Podczas okupacji niemieckiej 1939-1945 kościół św. Bartłomieja Apostoła był jedynym, w którym prowadzone było duszpasterstwo i sprawowano sakramenty święte dla wiernych z miasta i okolicy. W maju 1946 r. pełnił funkcję prokatedry podczas ingresu Biskupa Płockiego Tadeusza Pawła Zakrzewskiego.

Już po wojnie, w 1948 r., Władysław Drapiewski wykonał część polichromii. W 1991-1994 wykonano w kościele prace malarsko-złotnicze. W 1959 r. przeprowadzono remont dachu. W 1988 r. zbudowano nowy dom parafialny. Prospekt organowy zrealizowano z wzornika Behmanna w 1886 r., organy zastąpiono nowymi w 1979 r. z fabryki Czesława Kruszewskiego z Warszawy, obecnie 25-głosowe, o trakturze pneumatycznej.

W 1931 r. z parafii św. Bartłomieja Apostoła wydzielono parafię pw. św. Stanisława Kostki. Następnie w 1965 r. wydzielono parafię katedralną (pw. św. Zygmunta), w 1970 r. parafię pw. św. Jana Chrzciciela, w 1981 r. parafię pw. św. Jadwigi Królowej, w 1995 r. parafię pw. Ducha Świętego.

Parafia posiada cmentarz przy ul. Kobylińskiego, na którym w 1901 r. płocki przemysłowiec Stanisław Górnicki zbudował kaplicę pw. św. Elżbiety. Od 1963 r. służy ona jako kościół filialny pw. Najświętszego Serca Jezusowego.

W 1991 r. w budynku parafii powstała pierwsza katolicka stacja radiowa w Polsce – Katolickie Radio Płock.

W latach 2009-2014 został przeprowadzony remont generalny kościoła – rewitalizacja płockiej fary. W Wielki Czwartek 2 kwietnia 2015 r. Biskup Płocki Piotr Libera przywrócił farze św. Bartłomieja w Płocku godność kolegiaty oraz restytuował po 196 latach Kapitułę Kolegiacką św. Michała.

Dnia 26 września 2018 r. w płockiej kolegiacie Mszę św. sprawowali polscy kardynałowie, arcybiskupi i biskupi, którzy w Płocku zebrali się na 380. Konferencji Episkopatu Polski.

Na terenie parafii ważne wydarzenia działy się w dwóch klasztorach. We wrześniu 1919 r., przy ul. Teatralnej powstał pierwszy dom Zgromadzenia Sióstr Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa (Pasjonistki). W kościele w sarkofagu w dniu 18 listopada 2006 r. zostały złożone doczesne szczątki założycielki Zgromadzenia, Sługi Bożej matki Joanny Józefy Hałacińskiej. W płockim klasztorze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia 22 lutego 1931 r. św. Faustyna Kowalska miała pierwsze objawienie, w czasie którego otrzymała polecenie namalowania obrazu Jezusa Miłosiernego.

Ponadto na terenie parafii farnej istniało niegdyś wiele niezachowanych do dzisiaj obiektów sakralnych: kościół Świętego Ducha (XIV w., rozebrany przez Niemców w czasie II wojny światowej); kaplica św. Idziego (XI w., rozebrana w XVIII w.); kaplica świętych Filipa i Jakuba (XIII w., uległa zniszczeniu w XVIII w.); kaplica świętych Leonarda i Katarzyny (ok. 1466 r., rozebrana w 1777 r.); kaplica św. Walentego (istniała w XVI w.).

W latach 1911-1914 z inicjatywy Marii Franciszki Kozłowskiej, pod kierunkiem abpa Jana Marii Michała Kowalskiego, przy ul. Kazimierza Wielkiego została wybudowana w stylu neogotyku angielskiego na planie litery E i F Świątynia Miłosierdzia i Miłości, która jest siedzibą władz zwierzchnich Kościoła Starokatolickiego Mariawitów.